

LİSE DİSİPLİN SORUNLARININ SINIF DEĞİŞKENİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Burhan AKPINAR

Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Elazığ.

Faysal ÖZDAŞ

Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Mardin.

İlk Kayıt Tarihi: 02.03.2012

Yayına Kabul Tarihi: 26.02.2013

Özet

Bu çalışmanın amacı, ortaöğretim öğrencilerinin işlemiş oldukları disiplin suçlarını sınıf düzeyi değişkenine göre incelemektir. Çalışma, 1990–2000 yılları arasında Diyarbakır il merkezinden beş; ilçelerinden de üç olmak üzere toplam sekiz lisenin disiplin kayıtları üzerinde yürütülmüştür. Çalışmanın modeli, betimsel taramadır. Veriler; liselerdeki disiplin defterlerinde kayıtlı toplam 1293 disiplin olayından oluşturulmuştur. Bu veriler, betimsel istatistik tekniklerinden yüzde ve frekans ile analiz edilmiştir. Liselerin disiplin defterlerinde kayıtlı toplam 1260 disiplin suçunda 9. sınıf öğrencilerin oranı %36,50, 10. sınıf öğrencilerin oranı %27,30, 11. sınıf öğrencilerin oranı 36,19'dur. Disiplin defterine kayıtlı ve cezalandırılan disiplin suçları tür olarak on bir kategoride yer almaktadır.

Anahtar Sözcükler: *disiplin suçunda sınıf düzeyi, disiplin suçları, lise öğrencileri.*

AN ANALYSIS OF DISCIPLINE PROBLEMS IN HIGH SCHOOL FROM THE VARIABLE OF GRADES

Abstract

The aim of this study is to analyze discipline problems in high school according to the variable of class. The study is held on the disciplinary records of totally eight high schools formed of five in Diyarbakır city centre and three in the districts. The data is collected out of 1293 disciplinary events in records. These data are analyzed with percentage and frequency techniques of descriptive statistical techniques. In the totally 1293 disciplinary records of the high schools the rate of the 9th grade students is 36,50 %, 10th grade is 27,30 %, and 11th grade is 36,19. In the records, punished disciplinary actions can be analyzed in eleven categories.

Keywords: *Grade levels in disciplinary actions, disciplinary actions, high school students*

1. Giriş

Geleceğin inşasında önemli bir yer olması açısından okul, eğitim sistemlerinin önemli ve stratejik bir parçasıdır. Bütün tedbirlere rağmen okullarda bazen istenilmeyen davranışlar da ortaya çıkmaktadır. Bu davranışlardan biri de okulda meydana gelen disiplin olaylarıdır. Okulların disiplin olaylarıyla anılması istenmeyen bir durumdur. Bu bakımdan okullarda disiplin olaylarına sebep olan faktörleri tespit etmek ve gerekli tedbirleri almak gerekir.

Okul kuralları, hukukî dayanakları olan ve bütün öğrencilerin uymak zorunda oldukları kurallardır. Bu kurallar, genel anlamda okulun disiplin anlayışını göstermektedir (Çelik, 2005: 31). Disiplin, okulda eğitsel çabaları engelleyen (Başar, 1998: 95), disiplin davranışı gösteren öğrencinin ya da sınıf arkadaşlarının öğrenmesini engellemesi (Çelik, 2005; 171) ya da “bireye hangi davranışların doğru ve iyi olduğunu, hangi davranışların kötü ve yanlış olduğunu öğretme ve bireyin öğrendiklerine göre davranıp davranmadığını denetleme” (Demirel 2010: 37) şeklinde tanımlanmıştır. Hesapçioğlu (2011; 466), katılım ve iç disiplinin ön planda olduğu *hür disiplin* anlayışından söz etmektedir. Hür disiplinin amacı, çocuğun davranışlarını kontrol altına almak yerine, olumsuz davranışları olumluya çevirmek ve onun gönlünü kazanmak şeklinde ifade edilmiştir.

Eğitimde disiplin; öğrencilerden beklenen davranışları gösterip öğretmek, bu amaçla öğrencileri denetlemek, olumlu davranış için öğrencileri ödüllendirmek, olumsuz davranışlar için onları cezalandırmaktır (Başaran, 1996; 110). Öğrencilerin disiplinsiz davranışlarının nedenleri arasında; öfkeyi dışa vurma düzeyi, cinsiyet, hatalı davranışın sıklığı, özsaygı ve öfkeyi içte tutmadır (Koç, 2006; 215). Disiplin davranışlarının fazlalığı eğitimi sekteye uğratmaktadır. Bu durumun, ders saatinin yarısının, disiplin sorunlarıyla uğraşarak geçmesine sebep olduğu tahmin edilmektedir. (Marzano, Marzano ve Pickering, 2008; 43).

Eğitimde disiplinin önemi iki şekilde öne çıkmaktadır. Birincisi, etkili bir sınıf disiplini oluşturmak, ikincisi ise, öğrenme ortamında öğrencilerin sorumluluk almalarını sağlamaktır (Lewis, 1998). okuldaki disiplinin amacı, öğrencinin sosyalleşmesi ile birlikte öğrenciye davranışlarını, istenen davranışlarla karşılaştırarak kendisini denetleme ve değerlendirme alışkanlığını elde etmesini sağlama (Başaran, 1996: 110) olarak belirtmiştir. Okul sisteminin temeli olan disiplini korumanın en önemli amacı, öğrencilerin ahlaki değerlerini korumaktır. Bu durum, olumlu ya da olumsuz bir bakış açısıyla geniş bir yelpazede anlam oluşturur (Yahaya ve diğerleri, 2009: 660).

Disiplin sorunlarının oluşmasında okuldaki uygulamalar ve okulun iklimi önemli rol oynamaktadır. Okulda disiplin sorunlarına neden olan durumlar Gottfredson (1989. Akt. Cemaloğlu, 2007: 12) tarafından şu şekilde belirtilmiştir: Öğrencilere, kuralların açıkça ifade edilmemesi ve kuralların gerekçeleri konusunda öğrencilerin ikna edilmemesi, öğrencilerin kurallara uymaya zorlanması, öğrencilerin kuralları bilmemesi, öğretmenler, okul yönetimi ve veliler arasında işbirliğinin olmaması, öğretmenlerin duyarsız ve tutarsız davranması, okulda öğretim uygulamaları ve okul kaynaklarının yetersizliği şeklindedir.

Disiplin sorunları; toplumsal nedenler, geçmiş yaşantılar, sınıf dengesine ilişkin algının bozulması, öğrenciden kaynaklı sorunlar, öğretmenden kaynaklanan sorunlar, eğitim programı ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler şeklinde sıralanmaktadır (Balay, 2009). Disiplin sorunlarının yol çatığı suçluluk probleminin ise, hukuکی olmaktan çok psiko-pedagojik ve sosyal bir olay (Yavuzer, 1999: 318) olduğu belirtilmektedir. Disiplin sorunlarının nedenleri, sadece öğrenci, yönetici ve öğretmenlerle ilgili değildir. Aynı zamanda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin niteliği, aile ve toplumun da bireye aktardığı değerler, sunduğu olanaklar ve modeller öğrenci davranışları üzerinde etkili olmaktadır (Sarpkaya, 2007: 111).

Okullarda karşılaşılan disiplinsiz davranışlar; öğretmeni, dersi sevmeme; okula, kurallara, yönetime tepki; notu, başarısızlığı ödünleme, dersten sıkılma (Sarpkaya, 2007: 120), karşıdakinin sözünü yarıda kesme, izinsiz konuşma, derse geç gelme, izinsiz ayağa kalkma ya da sınıfta dolaşma, sırada yayılarak oturma (Balay ve Sağlam, 2008: 18) şeklinde sıralanabilir. Bunlara, söz verilmeden konuşma, derste her şeye amaçsızca gülme, yanındaki ya da arkasındaki öğrenciyi rahatsız etme, arkadaşlarının dikkatini dağıtacak biçimde kıpırdanıp durma, dersle ilgisi olmayan bir konuda yüksek sesle konuşma, dikkatini derse vermeme ve derste arkadaşlarına bir şeyler fırlatma da (Çapri, Balcı ve Çelikkaleli, 2010: 92) eklenebilir. Ayrıca derslere ilgisizlik, derste konuşma, dersle ilgili sorumluluk almak istememe, derste söz almadan konuşma, kopya çekme (Siyez, 2009: 76), lakap takma, küfür etme (Özmen ve Tonbul, 2010: 1339) gibi fiiller de, okulda başlıca disiplin sorunları arasında sayılmaktadır.

Çelik (2005: 178-180), disiplin davranışlarını önlemek için, olumsuz davranış gösteren öğrencilere, öncelik vermeme, onları yalnız bırakma, yerini değiştirme ve ceza vermenin yararlı olacağını belirtmektedir. Başaran (1996: 100) ve Aydın (2008:193), bunlara ödül ve ceza sisteminin kullanılmasını eklemektedirler. Ayrıca öğrenci üzerinde doğrudan ve dolaylı kontrol sağlama (Hesapçioğlu, 2011: 468), istenen davranışı çoğaltarak, istenmeyen davranışı azaltmak (Başar, 1998: 121) şeklindeki önlemler de, okullarda meydana gelen disiplin davranışlarının ortadan kaldırılmasına imkân sağlayabilir. Bunun yanı sıra araştırmalarda, disiplin olayları karşısında öğretmenlerin çeşitli yöntemler kullandıkları belirlenmiştir. Öğretmenlerin kızıp bağırdukları, olumsuz davranışlara ayakta bekletme ve fazladan ödev verdikleri (Korkmaz, 2009: 134-136), aile ile işbirliği yaptıkları (Siyez, 2009: 76), öğrencilerle birebir görüşme yaptıkları, dersin işlenişine yönelik düzenlemeler yaptıkları, disiplin davranışının nedenini araştırdıkları, arabuluculuk yaptıkları (Aydın 2011: 2479), müdahaleci-baskıcı bir disiplin yaklaşımı uyguladıkları (Duman, Gelişli ve Çetin, 2004; 389), doğru davranışı ve olumlu sonucu belirttikleri, göz teması ve sözsüz uyarıcılar ile uyardıkları, sorumluluk verdikleri, sınıf kurallarını hatırlattıkları, ders konusunda veya yönteminde değişiklik yaptıkları (Beşdok, 2007: 150) literatürden anlaşılmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), ortaöğretim kurumlarında meydana gelen disiplin olaylarını önlemek için farklı zamanlarda (1931, 1964, 1967, 1971, 1975, 1978, 1995 ve 2007) çeşitli yönetmelikler yayınlamıştır. Bu yönetmeliklerde suç sayılacak disiplin davranışları ve bu davranışlara verilecek cezalar, öğrencilerin savunma hakkı, disiplin kurulları ve cezaların uygulama biçimleri yer almaktadır. Bakanlık (MEB, 2006) ayrıca, okullarda artmakta olan şiddet, saldırganlık, zorbalık gibi olayları önle-

mek, öğrencilerin güven ortamı içinde eğitim kurumlarına devam edebilmelerini sağlamak ve eğitim sisteminden istenilen başarıyı elde edebilmek amacıyla koruyucu ve önleyici çalışmaların yapılması gerektiğini, okullarda şiddetin önlenmesi için atılması gereken adımları sıralamıştır.

Ancak, Bakanlığın okulda disiplin olayları ile şiddeti azaltma konusunda aldığı önemlerin, uygulamada ne denli etkili olduğu konusu belirsizdir. Bu belirsizliğin giderilmesine katkı sağlamak için, okullarda meydan gelen disiplin olaylarına yönelik araştırmalara ihtiyaç vardır. İlgili araştırmalarda daha çok gözden kaçırıldığı için özellikle, okullarda disiplin olayları ile sınıf düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar, literatürde bu konuda var olduğu düşünülen boşluğu doldurmaya katkı sağlama bakımından önemlidir. Okulda disiplin olayları ile sınıf düzeyi arasındaki ilişki, Bakanlığın konuyla ilgili aldığı önemlerin uygulamadaki etkililiğini göstermesi bakımından kritik öneme sahiptir. Çünkü eğer, Bakanlığın konuyla ilgili aldığı önemler etkili ise, öğrencilerin disiplin olaylarının sınıf düzeyi yükseldikçe azalması gerekir. Bu bakımdan, ortaöğretim öğrencilerinin işlemiş oldukları disiplin suçlarını sınıf düzeyi değişkenine göre incelemeyi amaçlayan bu çalışmanın, sözü geçen konuda literatüre katkı sağlaması beklenebilir.

2. Yöntem

2. 1. Araştırma Modeli

Araştırmada, belgesel tarama modeli kullanılmıştır. Belgesel tarama, belli bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar (Karasar, 1998: 183). Araştırma, 1990-2000 yılları arasında eğitim-öğretim yapan ortaöğretim kurumlarındaki disiplin olaylarını sınıf düzeyi değişkenine göre incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın verileri, 1990-2000 yılları arasında eğitim öğretim yapan Diyarbakır ilindeki sekiz ortaöğretim kurumundan elde edilmiştir. Bu okulların beşi il merkezinde, üç tanesi de ilçe merkezlerindedir.

2. 2. Veriler ve Analiz

Araştırmada kullanılan belgeler, 1990- 2000 yılları arsında Diyarbakır il merkezinden beş ve ilçelerinden de üç olmak üzere toplam sekiz ortaöğretim kurumuna ait "Disiplin Kurulu Karar Defteri"nden elde edilmiştir. Bu okulların seçilme nedeni, 1990-2000 yılları arasındaki "Disiplin Kurulu Karar Defterlerine" ulaşılabilmesidir. Araştırma ile ilgili verilerin çözümlemeleri SPSS for WINDOWS 16.0 programından yararlanılarak yapılmıştır. Verilerin analizinde, betimsel istatistik tekniklerinden frekans ve yüzde alma teknikleri kullanılmıştır.

3. Bulgular ve Yorumlar

3.1 Ortaöğretimde Sınıf Düzeyi ile Disiplin Cezaları Arasındaki İlişki

Araştırmanın yürütüldüğü liselerdeki disiplin defterlerine göre, disiplin kuruluna sevk edilen öğrencilere verilen cezaların sınıf düzeyine göre dağılımı Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1 incelendiğinde, disiplin cezası almış toplam 1260 öğrenciden 460'ının (% 58,7) okuldan kısa süreli uzaklaştırma, cezasını aldığı görülmektedir. Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezasını, 9. Sınıf öğrencilerinin % 31,9'u (n= 236), 10. Sınıf öğrencilerinin % 26,5'i (n= 196), 11. Sınıf öğrencilerinin % 41,5'i (n= 307) aldığı görülmektedir. Öğrencilere en fazla verilen ikinci disiplin cezası uyardır. 9. Sınıf öğrencilerinin % 39,5'i (n= 85), 10. Sınıf öğrencilerinin % 37,5'i (n= 81), 11. Sınıf öğrencilerinin % 23,1'i (n= 50) aldığı görülmektedir. Öğrencilere en çok verilen üçüncü disiplin cezası kınama cezasıdır. Toplam 198 öğrenciye verilen kınama cezasında 9. sınıf öğrencilerinin oranı % 38,3 (n= 76), 10. sınıf öğrencilerinin oranı 26,2 (n= 52) ve 11. sınıf öğrencilerinin oranı ise 35,3'tür (n= 70). Araştırmanın yürütüldüğü okullarda, öğrencilere verilen en ağır disiplin cezası, tasdikname ile okuldan uzaklaştırma'dır. Bu cezaya çarptırılan öğrenci sayısı 26 (% 2,1) olup, bunların % 65,38'i (n= 17) 9. sınıf, %15,38'i (n= 4) 10. sınıf ve %19,23'ü (n= 5) 11. sınıf öğrencileridir.

Tablo 1. Disiplin Cezalarının Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı¹

Değişken	Uyarma ve Kınama		Uyarma		Kınama		Okuldan KSU ¹		Okuldan TU ²		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
9	46	10	85	18,5	76	16,5	236	51,3	17	3,7	
Sınıf	10	11	3,2	81	23,5	52	15,1	196	57,0	4	1,2
	11	24	6,97	50	10,9	70	15,3	307	67,3	5	0,10
n=1260	71	6,4	216	17,1	198	15,7	739	58,7	26	2,1	

9. sınıf öğrencilerin % 36,5'i, 10. sınıf öğrencilerin % 27,3'ü ve 11. sınıf öğrencilerin % 36,1'i işledikleri suçlar nedeni ile disiplin cezası aldıkları görülmektedir. Birinci sınıf ve son sınıf öğrencilerinin yaklaşık aynı oranlarda disiplin cezaları aldıkları tablodan anlaşılmaktadır. 11. sınıf öğrencilerin sınav kaygıları, okuldan mezun olduktan sonra bir üst öğrenime devam etme durumu, işe yerleşme/yerleşememe gibi kaygılar, öğrencilerin psikolojisini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu durum 11. sınıf öğrencilerinin diğer sınıf düzeylerine göre daha fazla disiplinsiz davranışlar sergilemelerine neden olmuş olabilir. Başka bir neden de toplumsal nedenler olabilir. Araştırmanın yapıldığı Diyarbakır İlinin de içinde olduğu 14 ilin kentsel ve kırsal yerleşim yerlerinden 1986-2005 yılları arasında güvenlik gerekçesiyle yaklaşık 728.000 ile 946.400 kişinin göç ettiği belirtilmiştir (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2006: 106). Araştırmanın yapıldığı ilin 1990'lı yıllarda köy ve mezralardan yoğun şekilde göç aldığı, bu durumun beraberinde ciddi yoksulluk sorunları getirdiği ve bu sorunlar nedeniyle çocukların çalışmak zorunda kaldığı düşünülmektedir. Bu durumun, okul başta olmak üzere toplumun çeşitli yerlerinde suç artışına sebep olduğu tahmin edilmektedir. Yavuzer, (1999: 49) insanın biyo-kültürel ve sosyal bir varlık olması, kültürel koşullar içindeki ilişkileri bireyin yapısını etkilemektedir. Bu durum

1. Okuldan Kısa Süreli Uzaklaştırma

2. Okuldan Tasdikname ile Uzaklaştırma

öğrencilerin disiplinsiz davranış sergileme nedenleri arasında sayılabilir.

9. sınıflarda ceza alma oranının yüksekliği dikkat çekici bir durumdur. Bu durumun birçok nedeni olabilir. Bunlardan biri öğrencilerin, ilköğretimden farklı bir eğitim programının ve okul kurallarının olduğu bir kuruma gelmiş olmalarıdır. Başka bir neden de, ilköğretim okullarındaki öğrencilerin yaşı ve okulun zorunlu eğitim kapsamında olmasından dolayı birçok davranışın görmezden gelinmesi, disiplinsiz davranışları geldikleri eğitim kurumuna taşıyarak rahat tavırlarından kaynaklanabilir.

Okuldan kısa süreli uzaklaştırmanın en fazla olduğu sınıf düzeyi 11. sınıftır. Bunun olası nedeni, öğrencilerden beklenen davranışların sergilenmemesinden kaynaklanabilir. Sınıf düzeyi dikkate alındığında, üst sınıflardaki öğrencilerden olumlu davranış beklentisi artmaktadır. 11. sınıf öğrencilerinin disiplinsiz davranışlarının, diğer sınıflara göre daha sert bir şekilde cezalandırılması bu beklentinin bir sonucu olabilir. Özbay, (1999: 179), ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin davranışları bilinçli yaptıkları gerekçesiyle, bu davranışlara hoşgörüle bakılmadığını belirtmektedir.

Liselerin birinci sınıf ve son sınıflarında daha fazla disiplin cezasının alındığını gösteren bu bulgu, okulda disiplinsiz davranışlarda, sınıf düzeyinin önemli bir değişken olabileceğini göstermektedir. Literatürde bu bulguyu destekleyen araştırmalar mevcuttur. Örneğin Güçlü (2004: 60), yaptığı bir araştırmada, birinci sınıf öğrencilerinin %27,3'ü, ikinci sınıf öğrencilerinin %31'i, üçüncü sınıf öğrencilerinin %38,3'ü disiplin cezasını aldıkları bulgusuna ulaşmıştır. Ancak, okullarda meydana gelen zorbalık olaylarında sınıf düzeyinin önemli bir faktör olarak değerlendirildiği bir araştırmada, zorbalığın, nicel olarak ilkokuldan başlayarak arttığını, ortaokulda en üst düzeye çıktığını, lisenin 11. ve 12. sınıflarında ise azalma eğilimine girdiği yönünde araştırma bulguları da mevcuttur (Banks, 1997 Akt. Ayas ve Pişkin, 2011: 555). Benzer bir bulgu, Yaman ve Kocabaşoğlu, (2011: 662) tarafından da tespit edilmiştir. Çalışmada, zorbalık olaylarının daha çok 10. sınıflarda yaşandığı ve kademe arttıkça bunun azaldığı sonucu ortaya çıkmıştır. Buna karşın, Ayas ve Pişkin (2011: 559) tarafından yapılan bir araştırmada, 11. sınıf öğrencilerinin 9. sınıf öğrencilerinden anlamlı bir biçimde daha fazla zorbalık yaptıkları belirlenmiştir. Başka bir araştırmada da disiplin cezalarının 10. sınıf seviyesinde yoğunlaştığı, kısa süreli uzaklaştırma cezasını en çok 10. sınıf öğrencilerinin aldığı (Akar, 2006; 53, 54) belirlenmiştir.

Okullarda disiplinsiz davranışlarının bütün sınıf düzeylerinde meydana gelmiş olması öğrencilerin gelişim dönemlerine bağlanabilir. Bu dönemin özelliği dikkate alındığında öğrencilerin kendi düşüncelerinin en doğru düşünce olduğuna inanmalarıdır (Selçuk, 2010: 101). Bu dönemin en önemli sorunlarından bir de kimlik arayışıdır (Yavuzer, 1999: 304). Ortaöğretim çağındaki öğrencilerin gelişimsel özelliklerinin disiplinsiz davranışları üretme potansiyeli taşıdığı söylenebilir. Öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınmadan okul faaliyeti ile ilgili çalışmaların planlanması, yapılması disiplinsiz davranışların ortaya çıkmasında etkili olmuş olabilir.

3. 2 Ortaöğretimde Sınıf Düzeyi ile Disiplin Suçlarının Farklaşması

Araştırmanın yürütüldüğü ortaöğretim okullarında öğrencilerin işlediği disiplin suçlarının sınıf düzeyine göre farklılaşması Tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmanın yürütüldüğü ortaöğretim okullarında toplamda 9. sınıf öğrencilerinin %36,5'i, 10. sınıf öğrencilerinin %27,3'ü ve 11. sınıf öğrencilerinin de %36,1'inin işledikleri suçlar nedeni ile disiplin cezaları aldığı görülmektedir. Tablodan, en fazla işlenen disiplin suçunun, dersin veya sınavın akışını bozmak olduğu görülmektedir. Bu suçu, 9. sınıf öğrencilerinin % 32'si, 10. sınıf öğrencilerinin % 30'u ve 11. sınıf öğrencilerinin %37,9'unun işlediği tablodan anlaşılmaktadır.

Tablo 2. Sınıf Düzeyine Göre Disiplin Suçundaki Farklılaşmalar

Cezaya neden olan davranışlar	Sınıf						Toplam	
	9		10		11		f	%
	f	%	f	%	f	%		
Dersin veya sınavın akışını bozmak	159	32,1	149	30	188	37,9	496	100
Sigara içmek veya bulundurmak	76	47,8	46	28,9	37	23,3	159	100
Öğretmene saygısızlık	56	38,6	33	22,8	56	38,6	145	100
Kavga, hakaret, sarkıntılık	39	31	45	35,7	42	33,3	126	100
Kopya çekmek	62	60	27	26,5	13	12,7	102	100
Okul kurallarına uymamak	29	35,4	27	32,9	26	31,7	82	100
Dersi boykot etmek	14	35	1	2,5	25	62,5	40	100
Evrak tahrifatı ve evrakta sahtecilik	13	40,6	5	15,6	14	43,8	32	100
Yaralayıcı alet bulundurmak	6	10,7	8	14,3	42	75	56	100
Kılık kıyafet	5	27,8	3	16,7	10	55,6	18	100
Örgütsel suçlar	2	33,3	1	16,7	3	50	6	100
Toplam	461	36,5	345	27,3	456	36,1	1262	100

On bir kategoride ele alınan suçlardan altı kategoride yani, dersin veya sınavın akışını bozmak; dersi boykot etmek; evrak tahrifatı ve evrakta sahtecilik; yaralayıcı alet bulundurmak; kılık kıyafet kurallarına uymamak ve örgütsel suçlar şeklinde ifade edilen disiplin suçlarının en fazla 11. sınıf öğrencilerinin işlediği görülmektedir. 9. sınıf öğrencilerinin ise sigara içmek veya bulundurmak, kopya çekmek ve okul kurallarına uymamak suçlarında ilk sırada olduğu tablodan anlaşılmaktadır.

Benzer bulgular, başka araştırmalarla da desteklenmektedir. Kök (2007: 56), yaptığı araştırmada, genel liselerde en fazla hakaret, sarkıntılık, iftira ve kavga etmek davranışlarının görüldüğünü belirlemiştir. Aydın (2011: 2473), derse ve arkadaşlarına yönelik sorunlar, devamsızlık, kendisi ile ilgili sorunlar, kurallara uymama, kılık kıyafet sorunları, öğretmene yönelik sorunların liselerde görüldüğünü saptamıştır. Ders-te arkadaşlarıyla konuşma, arkadaşlarına lakap takma, ders esnasında öğretmenden izin almadan konuşma, ders zili çalmasına rağmen sınıf kapısının önünde bekleme ve sınavda kopya çekme davranışları benzer araştırmalarda belirlenmiştir (Okat, 2006: 71). Akar (2006; 68), araştırmasında ortaöğretim öğrencilerinin okulda kavga etme,

sigara içme, dersin işleyişine engel olma, öğretmene saygısızlık ve kesici-yaralayıcı alet bulundurma suçlarını işlediklerini tespit etmiştir. Ayrıca, sırası gelmeden konuşma, uygun olmayan dil kullanma, yerinden kalkma ve derste yemek yeme (Infantino ve Little 2005. Akt. Yılmaz, 2011: 49), kavga, şiddet, zorbalık, okuldan kaçma, disiplin eksikliği ve uyuşturucu kullanımı (Sugai, And Horner, 2002: 25), sınıf kurallarını ihlal etme, yıkıcı davranışlar, kılık kıyafet ihlali, personele saygısızlık, saldırgan davranışlar (Ashford, Queen And Algozzine, Mitchell, 2008: 227) en fazla rahatsızlık verici disiplin sorunları arasında sayılmıştır. Schab (1990) ise, lise öğrencilerinin üçte ikisinin sınavda kopya çektikleri bulgusuna ulaşmıştır (Akt. Bakioglu, 2009: 169).

Tablo 2 incelendiğinde, on bir kategoride ele alınan suçların tamamının, bütün sınıf düzeylerinde işlendiği görülmektedir. Bunun muhtemel sebepleri arasında öğrencilerin içinde bulunduğu gelişim döneminin özellikleri, okulun sosyo-ekonomik çevresi, öğretmen ve idarecilerin tutum ve davranışları gibi etkenlerdir. Öğretmen ve idarecilerin işbirliği ile okul ortamında disiplin sorunlarını çözebilecekleri veya belirtilen disiplinsiz davranışların minimum seviyede görülebileceği bir ortam oluşturmaları mümkündür. Bunun için öğretmen ve yöneticilerin kültürel değerlere bağlı kalarak öğrencilere model olmaları, tutum ve davranışlarında birliktelik sağlamaları, öğrenme ortamında uygun yöntem ve teknikler kullanarak akademik başarının yanında sevgi, saygı çerçevesinde ders işlemeleri, disiplinsiz davranışlarının birey için doğuracağı sonuçları ifade etmeleri, sorunların çözümünde etkili olabilecek önlemler arasında sayılabilir.

4. Sonuç

Diyarbakır il merkezinden beş; ilçelerinden de üç olmak üzere toplam sekiz lisenin disiplin kayıtları üzerinde, düzey değişkeni bağlamında belgesel taramaya dayalı olarak yürütülen bu çalışmada, 9. ve 11. sınıf öğrencilerinin, 10. sınıf öğrencilerine göre daha fazla disiplin suçu işledikleri ve ceza aldıkları belirlenmiştir. Ceza türü değişkenine göre ise, 9. ve 11. sınıf öğrencilerinin en fazla aldığı cezanın “okuldan kısa süreli uzaklaştırma” olduğu belirlenmiştir. En az alınan ceza türü ise “tasdikname ile okuldan uzaklaştırmadır”. Bu durum, çalışmanın yürütüldüğü bölge ve okul bağlamlarının özelliklerinden kaynaklanabileceği gibi, Milli Eğitim Bakanlığının ortaöğretim öğrencilerine yönelik disiplin önlemlerinin uygulamada fazlaca etkili olmadığı ve ortaöğretimde verilen eğitimin de, disiplinsiz davranışları azaltmada fonksiyonel olmadığını şeklinde düşünülebilir. Ortaöğretimde tüm formel eğitim çabasına rağmen, disiplinsiz davranışların sınıf düzeyine paralel olarak azaltılmaması sözü geçen eğitim sisteminin fonksiyonelliğine gölge düşürücü niteliktedir. Ortaöğretimde, disiplinsiz davranışların sınıf düzeyine paralel olarak azaltılmamasında diğer bir olasılık da, gölge (örtük) programın etkileri olabilir. Ortaöğretimde, disiplinsiz davranışlarda uygun olmayan okul ve sınıf şartları da gözden uzak tutulmamalıdır.

Çalışmada, ortaöğretimde meydana gelen disiplin olaylarının önlenmesi için şu öneriler geliştirilmiştir: Ortaöğretim programlarının, gerek kazanım ve gerekse içerik olarak bireyin zihinsel, duygusal, fiziksel ve ruhsal (ahlaki) olmak üzere tüm boyutlarıyla dengeli gelişimini sağlayacak şekilde düzenlenmesinde yarar vardır. Her açıdan dengeli bir birey yetiştirmenin sağlanmasında eğitim programları (formel eği-

tim) tek başına yeterli olamaz. Bunun örtük programla desteklenmesi gerekir. Milli Eğitim Bakanlığının ortaöğretim disiplin yönetmeliğinin işlevselliğini artırmalıdır. Bunun için okul yöneticileri ve öğretmenler ile öğrencilerin konuyla ilgili farkındalıklarını artıracak etkinlikler düzenlemelidir. Ortaöğretimde, öğrencilere davranışları hakkında doğru yönlendirmeler yapmak üzere okul rehberlik servislerinde yeterli sayıda rehber öğretmen bulundurulmalıdır.

5. Kaynaklar

- Akar, N. (2006). Ortaöğretim kurumlarında karşılaşılan disiplin sorunları ve eğitim yöneticilerinin çözüm yaklaşımları (Denizli İli Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Ashford, G., Queen J. A. And Algozzine, B. Mitchell, G. (2008). Perceptions and Records Of Violence In Middle And High School. *Behavioral Disorders*, 33(4), 222-232.
- Ayas, T. ve Pişkin, M. (2011). Lise Öğrencileri Arasındaki Zorbalık Olaylarının Cinsiyet, Sınıf Düzeyi ve Okul Türü Bakımından İncelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(2), 550-568, 2011.
- Aydın B. (2011). Rehber Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Çözüm Önerileri. *e-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences*, 6(4), 2469-2481.
- Aydın, A. (2008). Sınıf Yönetimi. Ankara: Pegem Akademi.
- Bakioğlu, A. (2009). Çağdaş Sınıf Yönetimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Balay R. (2009). 2000'li Yıllarda Sınıf Yönetimi. Ankara: Maya Akademi.
- Balay R. ve Sağlam, M. (2008). Sınıf İçi Olumsuz Davranışlara İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*. 4 (2), 1-24.
- Başar, H. (1998). Sınıf Yönetimi. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Başaran, İ. E. (1996). Eğitim Yönetimi. Ankara: Yargı Matbaası.
- Beşdok, D. (2007). Ortaöğretim öğretmenlerinin sınıf yönetiminde karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliklerinin değerlendirilmesi (Kayseri İli Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Cemaloğlu, N. (2007). Disiplin İle İlgili Kavramlar, İlkeler ve Uygulamalar. *Millî Eğitim*, 175, 8-23.
- Çapri, B., Balcı, A. ve Çelikkaleli, Ö. (2010). İlköğretim Öğretmenlerinin Sınıf İçi İstenmeyen Davranışlara İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 89-102.
- Çelik. V. (2005). Sınıf Yönetimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Demirel, Ö. (2010). Eğitim Sözlüğü. Ankara: Pegem Akademi.
- Duman, T., Gelişli, Y., Çetin, Ş. (2004). Orta Öğretim Öğrencilerinin, Öğretmenlerin Sınıfta Disiplin Sağlama Yaklaşımlarına İlişkin Görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 281-292.
- Güçlü, M. (2004). Ortaöğretim kurumlarında disiplin cezası alan öğrencilerin sosyo-ekonomik yönden incelenmesi (Kayseri Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2012 Ocak 30)). Türkiye Göç ve Yerinden Olmuş Nüfus Araştırması. Ankara.Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, <<http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tgyona/TGYONA-AnaRapor.pdf>> (2006, Aralık).
- Hesapçoğlu, M. (1998). **Öğretim İlke ve Yöntemleri**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (1998). Bilimsel Araştırma Yöntem. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Koç, Z. (2006). Lise öğrencilerinin zorbalık düzeylerinin yordanması. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Korkmaz, A. (2009). İlköğretim Okullarında sınıf öğretmenlerin istenmeyen davranışları (Düzce İli Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Kök, M. (2007). Ortaöğretim kurumlarındaki öğretmen, rehber öğretmen ve yöneticilerin ortaöğretim kurumları ödül ve disiplin yönetmeliğindeki ceza gerektiren davranışlar ile cezalara ilişkin görüşleri. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Lewis, R. (30.01.2012 Ocak 30). Classroom discipline: Is adesire to empower students a health hazard for teachers? < <http://www.aare.edu.au/98pap/bur98098.htm>> (1998)
- Marzano, R. J., Marzano, J. S. ve Pickering, D. J. (2008) Etkili Sınıf Yönetimi Stratejileri. (Çev. Sibel Sakacı) İstanbul: Redhouse Eğitim Kitapları.
- MEB. (2007). Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği RG 19.1.2007/26408. 2007
- MEB. (2011 Ekim 14). Okullarda Şiddetin 2006/26Önlenmesi<<http://orgm.meb.gov.tr/Mevzuat/genelgeler/okullardasiddet.html>. >
- MEB. (1931). Lise ve Orta Mektepler Talimatnamesi 17 Kânunusani 1931 RG Sayı: 1701
- MEB. (1964). Lise ve Ortaokullar Yönetmeliği. RG 28.11.1964/11868
- MEB. (1967). İlk Öğretmen Okulları Disiplin Yönetmeliği RG 11.07. 1967/12644
- MEB. (1971). Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Orta Dereceli Okulların Disiplin Yönetmeliği RG 3.11.1971/14004
- MEB. (1975). Ortaokullar ve Ortaöğretim Kurumları Disiplin Yönetmeliği RG 12.11. 1975/15410
- MEB. (1978). Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Temel Eğitim II. Kademe (Ortaokul) İle Ortaöğretim Kurumları Disiplin Yönetmeliği RG 21.10. 1978/16441
- MEB. (1995). Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği RG 31.1.1995/22188
- Okat, A. İ. (2006). Adana ili, genel lise ve endüstri meslek lisesi öğrencilerinin okuldaki kural dışı davranışlarına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Özbay, Y. (1999). Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi. Empati Yayınlar -yayın yeri yok-
- Özmen, F. Tonbul, T. (2010). Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO) Sınıflarında Disiplin Sorunları ve Baş Etme Yolları (Elazığ İli Örneği). e-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences, 5(3), 1328-1342.
- Sarpkaya, P. (2007). Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilere Göre Resmi Liselerdeki Öğrenci Disiplin Sorunlarının Nedenleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (22): 110-121.
- Selçuk, Z. (2010). Eğitim Psikolojisi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Siyez, D. M. (2009). Liselerde Görev Yapan Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Yönelik Algıları ve Tepkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (25), 67-80.
- Sugai, G. And Horner, R. (2002). The Evolution of Discipline Practices: School-Wide Positive Behavior Supports. *Behavior Supports, Child & Family Behavior Therapy*, 24 (1-2), 23-50.
- Yahaya, A., Ramli, J., Hashim, S., İbrahim, M. A., Abd Rahman, R. R. R., Yahaya, N. (2009). Discipline Problems among Secondary School Students in Johor Bahru, Malaysia. *European Journal of Social Sciences*, 11, (4), 559-575.

- Yaman, E. Kocabaşoğlu, N. (2011). Zorbalığa Farklı bir Bakış: Öğrencilerin Öğretmenlerine Zorbalık Yaptığı bir Dikey Zorbalık Araştırması. *İlköğretim Online*, 10(2), 653-666.
- Yavuzer, H. (1999). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yılmaz, F. (2011). Sınıf öğretmenlerinin disiplini sağlamada kullandıkları ödül ve ceza yöntemleri (Şırnak İli Örneği). *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur.

EXTENDED ABSTRACT

Problem Statement: Disciplinary actions can be expressed as actions that obstruct educational efforts. The importance of discipline in schools is specified as having students to act responsibly in learning environments, to help students socialize correctly, and having students to check and evaluate themselves by having them compare their acts with the acts wanted.

Discipline in education is showing the students the acts wanted and having them fulfill them, supervising them for this aim, and punishing them for negative actions. Among the causes of undisciplinatory behaviors of students the following facts can be stated: not describing students the rules clearly and not being able to persuade students about the reasons of the rules, forcing students to obey the rules, students not knowing the rules, poor cooperation among teachers, administrators, and parents, insensitive and inconsistent behaviors of teachers, and insufficiency of teaching applications and school resources at school. Additionally, situations like the level of showing anger, gender, frequency of incorrect behaviors, self respect, and keeping anger inside can be stated among the causes of undisciplinatory behaviors. Frequency of disciplinary actions at schools affects education and teaching negatively.

Ministry of Education (Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)) has issued various regulations in different times in order to prevent disciplinary issues. In these regulations, unwanted student behaviors and the punishments for these acts, advocacy rights of students, disciplinary committees and ways of enforcing penalties are present.

Methods: In this study documentary screening model is used. The study aims to analyze disciplinary actions in secondary education schools according to the variable of grades between the years 1990-2000. The data of the study is obtained from "The Minute Book of Discipline Committee"s in totally eight secondary schools, five in Diyarbakır city centre and three in the districts. The data are analyzed using SPSS for WINDOWS 16.0 program in the study. Percentage and frequency techniques of descriptive statistical techniques are used in the analyses of the data.

Purpose of the Study: The primary aim of the study is to analyze disciplinary actions of students according to the variable of grades.

Findings and Discussions: Upon looking at the disciplinary punishments, it is seen that 36,50 % of 9th grade, 27,30 % of 10th grade, and 36,19 of 11th grade students are punished because of their acts. It is seen in the study that ninth-grade and

eleventh-grade students took disciplinary actions nearly in the same rates. The high rate of the ninth-grade students in taking disciplinary actions may be because of coming to a different educational foundation than the primary school. The high rate of the eleventh-grade students in taking disciplinary actions may be because of the stress of the university entrance exams, anxiety of being unable to continue the next educational level after graduation or to be able to get a job after the graduation or not.

According to the punishment types, eleventh-grade students were taken the disciplinary punishment of “short-term suspension from school” the most. There may be different causes for this. The first of these causes may be the expectations getting higher from upper class students. This may be the main cause for punishing the eleventh-grade students harsher. The second cause may be that students in these ages are in a search of identity and think that their ideas are the best of all and this thought may have led them to disciplinary actions. The third cause may be school administration not taking into consideration the age characteristics of the students and planning school events without consideration of this. The finding of this study about ninth and eleventh-grade students taking disciplinary punishments more is supported by the similar researches in the related literature.

Conclusions and Recommendations: It is found in the study that ninth and eleventh-grade students took part in disciplinary actions and took disciplinary punishments more than the tenth-grade students. According to the variable of types of punishments “short-term suspension from school” is disciplinary punishment taken the most. The punishment taken the least is “suspension of certificate”.

To prevent disciplinary actions in secondary education or at least to reduce them it will be beneficial to reorganize secondary school curricula in both acquisition and content in a way that will support personal development in all aspects of mental, emotional, physical, and spiritual (moral). It will also be beneficial for MEB to take precautions to increase the functionality of secondary school disciplinary regulation. Furthermore, enough number of guidance counselors must be present in in guidance services in secondary education in order to guide students for correct student behaviors.